

Počátky lékařských fakult

Středověkou medicínu rozdělujeme na **klášterní** (5. stol. - 1. pol. 12. stol.) a **scholastickou** (12. - 16. stol.), během které dochází nejprve na západ od nás, později i u nás k rozvoji univerzit a univerzitní medicíny.

První lékařské školy a fakulty

Historie

Předchůdkyněmi prvních lékařských fakult byly laické lékařské a překladatelské školy. Mezi ně patří tzv. Salernská škola, která dosáhla svého vrcholu ve 12. stol. a nacházela se na jihu Apeninského poloostrova. Svou horlivou překladatelskou činností se zasloužily o to, že se mnohá díla o antické medicíně, která v té době byla známá pouze v arabském a byzantském světě, dočkala svého opětovného objevení v Evropě. Medicína díky překladům celkově zaznamenává návrat k antice. Stěžejní roli v tom hrál Kartáginec Constantinus Africanus. Svá zranění z křížáckých válek si v Salernu léčil i anglický král Richard I. Lví srdce. Jako zcela skomírající byla škola v Salernu pro svou neproduktivnost zrušena Napoleonem roku 1811.

Její následovnicí pak byla jihofrancouzská **Montpellierská lékařská fakulta**, která začala ve 13. století Salerno zastíňovat. Během středověku byla nejproslulejším místem výuky medicíny v Evropě (významnější dokonce i než italské univerzity a Paříž).

Překladatelská činnost pro účely výuky na univerzitách na lékařských školách dominuje. Kromě Salerna (11. stol.) se překládalo i ve španělském Toledu (12. stol.). Došlo k velkému rozvoji medicínského písemnictví a to jak kvantitativnímu, tak i kvalitativnímu. Kromě latiny se začínají prosazovat i národní jazyky, aby se lékařské a lékárnické příručky staly přístupnější měšťanům. Latina však v medicíně dominantně přetrvává až do 19. století.

První univerzity jsou zakládány ve 12. nebo počátkem 13. stol. v Bologni, Paříži, Padově, Neapoli, Oxfordu, Cambridge, Salamance či Cordobě. Hlavní rozmach v zakládání univerzit je ale až ve 14. stol., kdy vzniká i nejstarší univerzita ve střední Evropě – Univerzita Karlova.

Samotný vznik prvních lékařských fakult není zcela objasněn. Demografický rozvoj měst ve středověku znamenal dobré zázemí pro studium mediků i samotné uplatnění lékařů. I rozvoj překladatelství přispíval k tomu, že na dalších a dalších univerzitách byly zakládány lékařské fakulty. Ty získávaly na důležitosti především s přicházejícími morovými epidemiemi v polovině 14. století. Na fakultách vznikaly protimorové spisy, ve kterých je nemoc a epidemie velmi podrobně popsána, avšak tehdejší mistři si s ní nevěděli rady.

Zajímavostí je, že v Boloni a Padově se i přes církevní zákazy začalo poměrně brzy s pitvami.

Studium na univerzitě

Středověká univerzita, tzv. "*studium generale*", měla čtyři fakulty: artistickou, právnickou, lékařskou a teologickou. Ne na všech univerzitách ale toto pravidlo platilo. Výjimka byla například v Montpellier, kde se nacházela jen lékařská a právnická fakulta. Student, který chtěl studovat na lékařské fakultě, musel napřed absolvovat na artistické fakultě 3 roky *trivia* (trojcestí). Na přijetí do *trivia* museli studenti umět mluvit latinsky. Trivium zahrnovalo tři oblasti: gramatiku, rétoriku a dialektiku. Student získal základ z aristoteléské přírodní filosofie a fyziky, astronomie, geometrie, etiky atd. Stal se tak bakalářem umění (*baccalaureus*) a mohl nastoupit na šestileté studium medicíny.

Pražská lékařská fakulta

Počátky

Před založením Univerzity Karlovy získávali graduovaní lékaři své vzdělání v zahraničí. Lékařství u nás vyučováno nebylo. Množství přírodních věd se však dalo studovat od roku 1215 na tzv. *studium particulare* čili *studium generale minus* při kostele svatého Víta, kde se vyučovalo předmětům artistické fakulty. Pokusy o založení *studia generale* v Praze byly už za vlády Václava II. v 90. letech 13. stol. Tyto snahy byly však kvůli odporu šlechty marné. Podařilo se to až Karlu IV., který podle tehdejšího mínění vyjednal 26. ledna 1347 nutné povolení od papeže Klimenta VI. v Avignonu. Na sněmu, který svolal, dostal povolení i od stavů, a tak 7. dubna 1348 založil Karlovu univerzitu, která se stala první univerzitou severní a střední Evropy a byla rozdělena na čtyři národy: česky, polský, bavorský a saský. Studentstvo a rektor dostali k dispozici od Karla IV. 19. února 1358 statky v Brozanech, Chudolazech, v Zalezli i na dalších místech.

 Podrobnější informace naleznete na stránce [Počátky pražské lékařské fakulty](#).

Nejčastější nemoci lucemburské doby

Mezi nemoci, které se nejvíce podepsaly na evropské populaci v době vzniku prvních lékařských fakult, řadíme mor, pravé neštovice, spalničky, chřipková onemocnění a lepru. První vlna epidemie moru (1347–1350) vyhubila třetinu Evropy a měla i psychické následky na obyvatelstvo. Spisy o ní psali i na pražské lékařské fakultě a přepracovávali

spisy z pařížské univerzity, které radily, jak se během epidemie chovat. Jako reakce na morovou epidemii došlo v Německu a Francii několikrát k výskytu tzv. *tance svatého Víta*, která však na konci středověku ustala.

Odkazy

Související články

- Počátky pražské lékařské fakulty
- Péče o nemocné v době středověkých epidemií
- Řádové ošetřovatelství
- Historické osobnosti v ošetřovatelství z doby středověku

Použitá literatura

- ŘÍHOVÁ, Milada, et al. *Kapitoly z dějin lékařství*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2005. 139 s. ISBN 80-246-1021-3.
- SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny pražských lékařských fakult 1348 - 1990*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 1993. 151 s. ISBN 8070667427.
- HLAVÁČKOVÁ, Ludmila a Petr SVOBODNÝ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. 1. vydání. Triton, 2004. 247 s. ISBN 80-7254-424-1.
- ČORNEJOVÁ, Ivana, Jaroslav KADLEC a Jiří KEJŘ, et al. *Dějiny Univerzity Karlovy I. 1347/48-1622*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 1995. 322 s. ISBN 80-706-6968-3.
- SLAVÍK, František, August. *Dějiny českého studentstva*. 2. vydání. Praha : vlastní, 1874. 101 s.
- ŠMAHEL, František. *Mistři a studenti pražské lékařské fakulty do roku 1419*. 1. vydání. Praha. 1980.